

М. С. Обихвіст

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**ФУНКЦІЇ КОНЦЕПТУ «КОХАННЯ»
У РОЗКРИТТІ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ГАБРІЕЛЯ ГАРСІА МАРКЕСА
«КОХАННЯ ПІД ЧАС ХОЛЕРИ»)**

Розглянуто проблему розкриття жіночих образів у романі Г. Г. Маркеса «Кохання під час холери». На прикладі героїнь роману та через аналіз їхнього ставлення до концепту «кохання» виокремлено «жіночі», «феміністичні» та «фемінні» риси, що дозволяє проаналізувати актуалізацію жіночих образів. Творчість Г. Г. Маркеса займає провідне місце у сучасній латиноамериканській літературі, проте його роман «Кохання під час холери» є малодослідженим в українському літературознавстві. Таким чином, стаття покликана сприяти поглибленню вивчення доробку Г. Г. Маркеса.

Ключові слова: Г. Г. Маркес, концепт, «кохання», фемінний, жіночий, феміністичний.

Рассмотрена проблема раскрытия женских образов в романе Г. Г. Маркеса «Любовь во время чумы». На примере героинь романа, а также посредством анализа их отношения к концепту «любовь» выделены «женские», «феминистические» и «феминные» черты, что, в свою очередь, позволяет проанализировать актуализацию женских образов. Творчество Г. Г. Маркеса занимает важное место в современной латиноамериканской литературе, однако его роман «Любовь во время чумы» остается малоизученным в украинском литературоведении. Таким образом, цель статьи – способствовать привлечению внимания к изучению творчества Г. Г. Маркеса.

Ключевые слова: Г. Г. Маркес, концепт, «любовь», феминный, женский, феминистический.

Many literature scholars draw attention to the works by Gabriel Garcia Marquez, and insert his legacy into magic realism discourse. Nonetheless literary critics overlook the particularities of female characters in the novel “Love in Time of Cholera”, where the concept of love is in the focus. Thus, we believe it to be appropriate to concentrate the research on the female characters’ evolution. This way the paper focuses on the problem of explicit depiction of female characters in the novel. The author emphasizes “female”, “feminine” and “feministic” characteristics by applying the female characters’ examples as well as by analyzing their attitude towards the concept of “love”. There through, we can

explore actualization of female characters. In principle, the author by the means of love concept expresses female identity. The multitude of love manifestation in the novel emphasizes heterogeneity of female nature. G. G. Marquez's works rank highly in the modern Latin American literature, but his novel "Love in Time of Cholera" is still insufficiently studied in Ukrainian literary criticism. Consequently the aim of the article is to contribute to the further research of the writer's body of work.

Keywords: G. G. Marquez, concept, "love", feminine, female, feministic.

Дефініцій поняття «концепт» в науковій літературі вже досить багато. При усій різноманітності варіантів тлумачення «концепт» однотайно визнається одиницею ментального простору. Він структурує знання про світ і відображає національну специфіку членування світу [2, с. 50]. У романі колумбійського письменника Габріеля Гарсія Маркеса (1927–2014) «Кохання під час холери» (1985) концепт «кохання» є ключовим, жіночі образи розкриваються через почуття кохання: вони шукають його, прагнуть, розчаровуються, втрачають і віднаходять справжні почуття, нехай іноді і наприкінці життя.

Творчість Габріеля Гарсія Маркеса привертає увагу дослідників, які вписують його доробок у дискурс магічного реалізму. Ю. В. Андрійченко зосереджується навколо лінгвопрагматичного аналізу вираження емотивності в творчості Г. Г. Маркеса [1], К. В. Казанкова інтерпретує фольклорно-міфологічні аспекти творчості Г. Г. Маркеса [3], К. М. Плужникова аналізує зміни та розвиток романної поетики у творчості письменника [6]. Однак поза увагою літературознавців залишається специфіка жіночих образів у романі «Кохання під час холери», де домінуючим постає концепт кохання, тому доречно зосередитися навколо еволюції образів героїнь письменника.

Кохання є наскрізною темою, тому зазначена концепція розглядається під різними кутами. Перше кохання, перші серйозні почуття в житті головної героїні роману Ферміни Даси стає ключем до розкриття її жіночності, шляхом до здобуття емоційної незалежності через непокору батькові та відстоювання власної позиції. Таким чином, у цьому образі «кохання» слугує розкриттю «фемінного» в жінці. Почуття Флорентіно Аріси на початку сприймаються юною Ферміною як гра: «За останні шість місяців він кілька разів відправляв їй у листі білу камелію, проте вона кожного разу повертала її з наступним листом, аби він не сумнівався у її намірах продовжити листування, але не обтяжувала себе жодними зобов'язаннями. Чесно кажучи, вона ставилася до цієї мандрівки камелії туди й назад як до кумедної любовної гри, їй і на думку не спадало, що вона опинилася на перехресті долі» [3, с. 81]. Це ще не поведінка дорослої відповідальної жінки, скоріше, це «гра у дорослішання», певна спроба втекти в ілюзорний світ незалежності, де вона є сама собі господинею, не підвладна волі деспотичного батька. Ми бачимо, що через «кохання» екстраполюється становище головної героїні в сім'ї, власне відносини у родині.

Через еволюцію почуттів Ферміни Даси ми бачимо, що для неї любов і кохання постають як виклик – суспільній думці, але насамперед виклик самому об'єктові кохання: чи наважиться вона розкрити власну чуттєвість та чи насмілиться бути щасливою попри встановлені соціальні ліміти? Між дівчиною із можливої родини та бідним хлопцем пролягає не лише фінансова прірва, але й соціальна нерівність, оскільки Флорентіно є позашлюбною дитиною.

Спільницею у забороненому коханні Ферміни Даси стає її кузина Ільдебранда Санчес. Участь у любовних пригодах сестри допомагає зруйнувати монотонність власної буденності. Ільдебранда переносить власний невдалий досвід на історію Ферміни: «Її [Ферміни Даси] двоюрідна сестра Ільдебранда Санчес, на два роки старша за неї, з такою самою, як у неї, величною королівською поставою, єдина з першого погляду зрозуміла її стан, тому що сама страждала від таємного

кохання» [3, с. 97]. Переживаючи разом із кузиною роман у листах, Ільдебранда сублімує власні очікування та сподівання. Концепт «кохання» в цьому випадку сприяє культивуванню «фемінного» у характері «соціалізації» двох молодих жінок, адже у патріархальному суспільстві їхня роль обмежена лише рамками власної родини, їхні амбіції не сягають кар'єрної сфери, а основною метою стає заміжжя.

Ферміну Дасу також підтримує її тітка. Есколастіка Даса радить племінниці: «Скажи йому «так». Навіть, якщо помираєш зі страху, навіть якщо потім пожалкуєш, тому що будеш розкаюватися усе життя, якщо зараз відповіси йому «ні»» [3, с. 81]. У цій короткій фразі розкривається трагедія життя цієї жінки – самотність, туга за коханням. Для неї «кохання» – це насамперед нереалізовані можливості. «Ані суворість поведінки, ані одяг грішниці, що кається, не змогли заглушити у тітці Есколастіці здорового інстинкту життя та покликання до мудрого пособництва – головних її добродішностей, а думка про те, що чоловік виявляє цікавість до її племінниці, викликала у неї сплеск емоцій» [3, с. 65]. Таким чином, крізь призму власного життєвого досвіду Есколастіка Даса сприймає потенційний роман племінниці як можливість втілити власні очікування, надання другого шансу.

В образі Флорентіно Аріси кохання вербалізується як прихована боротьба, коли хлопцем знехтувала наречена, він присвячує своє життя тому, аби повернути її прихильність, при цьому постійно вступаючи у зв'язки з жінками, з якими апіорі не має шансів збудувати серйозні стосунки. Його обраниці або вдови, або заміжні. Тут на рівні безсвідомого героя втілюється концепція

3. Фройда, який пише про умови «постраждалого третього», коли «чоловік ніколи не обирає об'єктом свого кохання вільну жінку, а обов'язково ту, на яку пред'являє права інший: чоловік, наречений або друг» [4]. Тобто Флорентіно Аріса є репрезентантом сторони, що постраждала від кохання і надалі поринає в ілюзорний світ, де уникає брати на себе відповідальність, ховаючись за жінками. «Тільки в тому випадку, якщо вони можуть ревнувати, їхня пристрасть досягає найбільшої сили, жінка набуває справжню цінність, і вони ніколи не втрачають можливості відчуття це найбільш сильне почуття. Навдивовижу, ревнують не до законного чоловіка коханої, а до претендентів, до чужих, у близькості з якими підозрюють її» [4]. Таким чином, вийшовши заміж Ферміна Даса стає для Флорентіно Аріси недосяжною мрією, боротьба за яку виправдовує його легковажне ставлення до інших жінок.

У стосунках Флорентіно Аріси з жінками певною мірою сублімується його прив'язаність до матері. Мати є його найпершою порадицею у відносинах із Ферміною: «...вона [Трансіто Аріса] переживала любовні пригоди сина як свої власні. Вона поїла його заспокійливими відварами, коли він починав заговорюватися, накривала вовняними ковдрами від ознобу та підбадьорювала його страждати на власне задоволення» [3, с. 70]. Трансіто Аріса сприймає кохання як невід'ємний бік життя людини. Мати Флорентіно Аріси розглядає кохання як змагання – перемогу здобуває сильніший, не доклавши зусиль, ти не отримаєш бажаного: «Слабким ніколи не увійти до королівства кохання, казала вона, закони тут суворі та незмінні, жінки віддають себе лише сміливим та рішучим чоловікам, вони віщують надійність, а це те, що потрібно жінкам у житті» [3, с. 74]. В образі Трансіто Аріси «кохання» представляється як інструмент боротьби за щасливе життя. Незважаючи на власний невдалий досвід, адже вона народила сина від одруженого чоловіка, Трансіто виступає у романі як найзапекліший поборник кохання.

Інший шлях реалізації кохання розкривається для Ферміни Даси після одруження. Карл Юнг стверджував, що шлюб як «психологічні відносини представляє складне утворення; він складається з цілого ряду суб'єктивних та об'єктивних

факторів, які мають досить гетерогенну природу» [5]. Одруження з Хувеналем Урбіно дає змогу Ферміні розкрити своє жіноче начало – реалізуватися в материнстві, зайняти високе соціальне положення.

Д. Валлерстайн у своїх дослідженнях доходить висновку, що для усіх сімейних пар характерним є те, що обидва з подружжя поділяють точку зору, що вони досягли «золотої середини» в індивідуальних потребах, бажаннях та очікуваннях, «подібний баланс досягається спільними зусиллями, створюється творчим шляхом і розвивається незчисленну кількість разів власне самим подружжям у процесі рухливої, змінної взаємодії всередині родини» [1]. У романі «Кохання під час холери» шлюб Хувеналю Урбіно і Ферміні Даси представлено, скоріше, не як втілення кохання чоловіка, а як реалізація суспільних кліше, стереотипів – жінка може реалізуватися лише у родині, в ролі дружини і матері, а чоловік не може вважатися успішним, якщо поруч із ним немає вірної супутниці життя.

Власне майже на самому початку роману перед нами розгортається картина сімейного життя Ферміні Даси та її чоловіка Хувеналю Урбіно. «Зовсім іншим, напевне, могло стати їхнє життя для них обох, якби вони знали заздалегідь, що в сімейному житті набагато легше уникнути катастроф, аніж прикрих другорядних дрібниць. Проте, якщо вони й навчилися чомусь обидва, то лише одному: знання та мудрість приходять до нас лише тоді, коли вони вже не потрібні» [3, с. 31].

Роман розпочинається зі сцени смерті, яка спочатку представляється як самогубство від нещасного кохання, але насправді виявляється спробою втекти від старості. Тема кохання і віку проходить крізь увесь твір. Вже майже наприкінці роману Габріель Гарсія Маркес вводить останню коханку Флорентіно Аріси – юну Америку Вікунью: «В неділю на Трійцю, коли помер Хувеналь Урбіно, у нього [Флорентіно Аріси] залишалася лише одна, одна-єдина [коханка], якій ледве виповнилося чотирнадцять і котра, як ніяка інша до неї, вміла зводити його з розуму своїм коханням» [3, с. 311]. Таким чином, перед нами репрезентується дуальність «старість / молодість», що ще більш яскраво акцентує швидкоплинність життя та значущість кохання. Для Флорентіно кохання юної дівчини – шлях відчутти себе більш молодим та повним сил, реалізувати свої маскулітні якості. Для Америки – це перші справжні почуття, вона по-дитячому щиро віддається цим стосункам. Безвідповідальне ставлення Флорентіно Аріси та його егоцентризм призводять до трагедії – самогубства дівчини. Життєвий цикл, розпочатий у вступі зі смерті літнього чоловіка, замикається наприкінці загибеллю юної дівчини, представляючи «кохання» як невідворотну трагедію. Але, коли Флорентіно Аріса та Ферміна Даса приймають рішення не повертатися до рідного міста, а залишитися на кораблі, то перед читачем постає остання метафора кохання – «кохання» як подорож, пошук себе поруч із іншим.

Загалом через кохання у романі розкривається жіноча ідентичність. Множинність проявів кохання у романі «Кохання під час холери» підкреслює різноманітність \ неоднорідність жіночих характерів. Жінки є основними носіями ідей кохання, фактично саме жіночі персонажі готові боротися за власні почуття, проявляючи силу духу, в той час як чоловіки залишаються у тіні.

Творчий доробок Г. Г. Маркеса є насиченим та багатограним. Зважаючи на недостатню увагу до роману «Кохання під час холери», подальший науковий пошук доречно зосередити навколо тропів у зазначеному романі.

Бібліографічні посилання

1. Андрійченко Ю. В. Мовні особливості вираження емотивності у творчості Г. Г. Маркеса : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 – романські мови / Ю. В. Андрійченко. – К., 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/351795.html>.

2. *Валлерстайн Д.* Психологические задачи брака / Д. Валлерстайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Article/Val_PsZadBrak.php.

3. *Казанкова К. В.* Фольклорно-мифологический аспект творчества Габриэля Гарсиа Маркеса : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. Наук : спец. 10.01.09 – фольклористика / К. В. Казанкова. – Челябинск, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/folklorno-mifologicheskii-aspekt-tvorchestva-gabrielya-garsia-markesa>.

4. *Літяга В. В.* Поняття є «концепт» у парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень / В. В. Літяга // Вісник Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 46. – С. 48–50.

5. *Маркес Г. Г.* Любовь во время чумы / Г. Г. Маркес. – М. : Звезда, 2009. – 400 с.

6. *Плужникова К. Н.* Эволюция поэтики чуда в творчестве Габриэля Гарсиа Маркеса в 1990–2000-х гг.: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.03 – литература народов стран зарубежья (европейская и американская литература) / К. Н. Плужникова. – М., 2013. – 22 с.

7. *Фрейд З.* Очерки по психологии сексуальности / Зигмунд Фрейд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Fr_O/05.php.

8. *Юнг К.* Брак как психологическое отношение / Карл Юнг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/Yung/brak.php.

Надійшла до редколегії 21.04.2017 р.